

at en Reform i Almueskolevæsenet var nødvendig, for at Oplysningen kunde gaae frem med Tiden, og Befolkningen i Almindelighed kunde være moden til de Friheder, der da bleve givne dem. Der blev dengang gjort flere Forsøg i denne Henseende. Deels fremkom der Forslag ogsaa fra Regjeringens Side, og deels gjennem Priisskrifter, deels paa anden Maade drøftede man meget alvorlig dette Spørgsmaal. Det endte tilsidt med Lov 8de Marts 1856, men uagtet denne Lov ganske vist har sigtet hen til Almueskolevæsenets Forbedring, behandler den dog i Grunden kun den ene Side af Sagen, nemlig en Forbedring af Skolelærernes Kaar, som ganske vist ogsaa maatte antees for nødvendig, men det har dog alligevel ikke ført til noget egentligt Fremskridt i Almeenoplysningen. Det maa erkjendes, at Almeenoplysningen ingenlunde har holdt Skridt med Tiden, og at vi endnu ikke ere stort videre i denne Henseende, end vi vare til Exempel for 20 Aar siden; det troer jeg er erkjendt af Alle. Der blev ved denne Lov lagt en ikke ubetydelig Byrde paa Communerne, navnlig paa Landcommunerne, deels ved den Forøgelse af Indtægter, som derved gaves Skolelærerne, deels ogsaa ved den Forandring i Skolebygningerne, som den medførte, og endstjøndt jeg kan finde, at man maaskee i denne Henseende ikke har stillet Fordringerne større, hvad Hovedskolerne angaaer, end det kunde være rigtigt, troer jeg dog, at man med Hensyn til Biskolerne er gaaet noget videre, end det var rigtigt. Det er især i de mere tyndt befolkede Egne, at man har Trang til Biskoler, og det er mig bekendt, at man alene af den Grund, at man ikke kunde faae Lov til at oprette Biskoler, uden at man holdt sig bestemt til Lov 1856 baade med Hensyn til Bygningerne og Ansættelsen af faste Lærere, har maattet lade være at oprette slige Skoler, uagtet der var en afgjort Trang dertil. Det er ikke nogen stor Mangel, men det er i alle Tilfælde en Mangel ved den bestaaende Tilstand. Der er desuden saamange Mangler paaviste deels her idag, deels tidligere, at jeg ikke skal opholde mig ved at paavise dem. Jeg troer, der er nok til at godtgjøre Nødvendigheden af en Reform. Jeg troer ogsaa, det er for megen

Betydning, man tillægger Højskolerne, naar man troer, at Almeenoplysningen kan fremmes gennem disse. Højskolerne kunne ikke blive tilgængelige for Alle, det vil i Reglen kun blive de Formuende, der have baade de nødvendige Pengemidler og kunne affee den fornødne Tid til at opholde sig der. Det maa ogsaa erindres, at det er et Tab baade af Tid og Penge at skulle opholde sig paa slige Skoler for at erhverve sig de simple Grundkundskaber, som kunne læres i en velordnet Almueskole. Jeg antager nok, at, forsaavidt som der skal foregaae nogen egentlig Forbedring i Almueskolevæsenet, vil det være nødvendigt, at det faaer nogle flere Lærerkæfter, end det nu allerede har; Skolerne ere som bekendt paa de fleste Steder næsten overfyldte. Jeg har tænkt mig, at man kunde gaae 1 af 2 Veie. Jeg sigter her nærmest til Skolevæsenet paa Landet, ikke alene fordi dette er mig meest bekendt, men tillige fordi Forholdene i Kjøbstæderne ere forskjellige fra dem paa Landet, idet Folk i Byerne leve saa nær sammen, at man kan organisere sig omtrent, saaledes som man selv finder det rigtigt, hvorimod man paa Landet er nødt til at indrette sig efter Forholdene, som de der ere. Jeg har som sagt antaget, at man, forsaavidt man kunde overkomme at anskaffe forøgede Lærerkæfter, kunde gaae 1 af 2 Veie. Enten kunde man — og dette vilde nærmest passe for tyndtbefolkede Egne — oprette Vogeskoler, i hvilke Børn, der nu undervises i den nederste Klasse, kunde faae Undervisning, og først naar de kom saa vidt, som de nu ere, naar de gaae over i den øverste Klasse, skulde de gaae over til den egentlige Hovedskole, hvor man da kunde dele dem i 2 Classer, og til den videst komme af disse kunde der da ogsaa gives Afgang for nogle af de Confirmerede, forsaavidt de havde lyst dertil, naturligtvis saaledes, at de maatte betale Noget for at have denne Afgang. Eller ogsaa kunde Forholdene være saaledes, at man bedst kunde arrangere sig ved at antage en anden Lærer ved Hovedskolen og saa indrette sine Classer derefter. Det er nu min bestemte Mening, at et velordnet Almueskolevæsen maa kunne give de nødvendige Grundkundskaber. Man behøver ikke at gaae paa